

Ontwerpcriteria voor Honours Onderzocht: Een inleiding op het themanummer

Didi Griffioen¹

Met de afronding van de periode waarbij er in Nederland onder Sirius financiering sprake was van een groei van programma's en enthousiasme voor honours in het hoger onderwijs, zijn we in een volgende fase aangekomen. De financiering is beëindigd, de community bestaat nog en vindt elkaar, maar de positie van honours in de aandacht van bestuurders, managers en docenten is daarmee veranderd. Na de periode van uitproberen, is nu de fase van consolideren gekomen, waarbij de vraag meer centraal staat welke onder Sirius opgedane ervaringen dan leiden tot een goed honoursprogramma. En of dit programma eigenstandig, half-geïntegreerd of volledig geïntegreerd in het reguliere programma mag worden. Tot slot gaan de algemene bezuinigingsrondes die in het land te zien zijn hier vast niet bij helpen.

Excellentie blijft immers een complex onderwerp in de Nederlandse setting, onder andere door de meer egalitaire cultuur. Steun vinden in de brede organisatie voor het idee van excellentie, spreekt niet voor zich (Griffioen, Doppenberg, & Oostdam, in review). De aannames die gedaan zijn onder Sirius, dat studenten met meer capaciteiten en/of meer motivatie een ander onderwijsaanbod nodig hebben (Kazemier, Offringa, Eggens, & Wolfensberger, 2014; Ten Berge & Van den Vaart, 2014), blijft niet onomstreden. Net als de aanname dat studenten met meer intelligentie, motivatie, creativiteit, doorzettingsvermogen en wijsheid hier ook van zullen profiteren (Renzulli, 1986; Wolfensberger, De Jong, & Drayer, 2012). Het idee dat – ook in tijden van krapte – studenten die reeds bovenmatig presteren een grotere investering verdienen, roept in de lage landen weerstand op. Mede daarom blijft onze ervaring met honours programma's beperkter dan bijvoorbeeld in Noord-Amerika (Floyd & Holmway, 2006; Furtwengler, unpublished) of Australië (Kiley, Moyes, & Clayton, 2009).

Ook kan men zich afvragen of de groep die bediend wordt, wel de groep hoogvliegers is die men meestal denkt. De aanname dat studenten die deelnemen aan honoursprogramma's inderdaad de hoogpresteerders zijn, of andersom geredeneerd: dat de hoogpresteerders ook deelnemen aan honours programma's, blijkt niet altijd aantoonbaar het

1 Hogeschool van Amsterdam; Lid van de redactie van Tijdschrift voor Hoger Onderwijs;
D.M.E.Griffioen@hva.nl

geval (Furtwengler, 2014). Er wordt verder breed aangenomen dat de studenten met een hoog potentieel ook meer intrinsiek gemotiveerd zijn dan de andere studenten (French, Walker, & Shore, 2011; Scager, 2013; Wolfensberger, 2012), en extra dienen te worden uitgedaagd om verveling te voorkomen (Scager, Akkerman, Pilot, & Wubbels, 2014). Plucker and Callahan (2014, p. 393) zeggen hierover: ‘*The regular classroom environment provides little challenge for advanced students who already mastered the content and skill or can learn [...] on an above-average pace.*’ En dan zijn argumenten in het voordeel van het vergroten van de middelen voor deze groep: deze jongeren verdienen het om zich maximaal te ontplooiën, want dan houdt de samenleving er een beter arbeidspotentieel aan over (Renzulli, 2011). Recente pogingen om meer greep te krijgen op de kenmerken van studenten in honoursprogramma’s laten echter een verdeeld beeld zien. Het zijn niet altijd de meer intrinsiek gemotiveerden die deelnemen aan honoursprogramma’s. Het blijken soms juist de extrinsiek gemotiveerden te zijn die vaker deelnemen (Griffioen, Doppenberg, & Oostdam, Submitted). Meer in het algemeen verschillen de studentkenmerken vaak tussen disciplines (Scager et al., 2012). Is dit erg? Nee zeker niet. In alle gevallen geldt immers dat studenten het beste onderwijs verdienen dat we ze kunnen bieden. Het is echter wel belangrijk om op basis van meer onderzoek - dat zich ook richt op andere dan zelf-rapportage metingen - te weten te komen aan welke studenten dit extra onderwijs geboden wordt. Pas dan wordt zichtbaar welk extra potentieel voor de arbeidsmarkt het resultaat kan zijn van de extra geïnvesteerde middelen.

En als we weten over welke groep we het hebben, is de volgende vraag hoe we de programma’s optimaal kunnen inrichten. En dat is wel een interessante vraag, omdat curriculumveranderingen zich meestal niet richten op de meer vaardige studenten (Plucker & Callahan, 2014). En zelfs als dit wel zo is, laat onderzoek geen eenduidig pakket aan ontwerprichtlijnen zien. Er wordt wel beschreven hoe de bijzonder vaardige en zeer gemotiveerde studenten een toename in intellectuele uitdaging wensen, evenals meer autonomie, waar ze mee om kunnen gaan door hun hogere mate van doorzettingsvermogen (Wolfensberger, 2012). Ook wordt beschreven hoe getalenteerde studenten graag individueel werken (Rogers, 2007). Maar ander onderzoek – deze keer wel met objectievere metingen – spreekt dit tegen en suggereert dat de voorkeur voor samenwerking vooral voortkomt uit persoonlijkheidskenmerken van de student (Pullen, Griffioen, Schoonenboom, de Koning, & Beishuizen, in review). Ofwel als we al weten over welke groep we het hebben, weten we nog niet zoveel over hoe die groep interacteert met de onderwijsomgeving.

Dit themanummer brengt de onderwijsomgeving zelf in kaart, middels onderzoek naar de vormgeving van honoursprogramma’s en het effect hiervan. Alle vier de artikelen begeven zich hiervoor dicht op het onderwijs in de praktijk van hoger beroeps-onderwijs en universiteit.

Allereerst richten Eyckmans en collega's zich op *concept, opbouw en groeimogelijkheden van een honoursprogramma in Vlaanderen*, specifiek op de Universiteit Antwerpen. De auteurs bespreken de start en de doorontwikkeling van een honours college binnen de (dier)medische opleidingen. Ze laten zien welke keuzes er gemaakt worden om de talenten van studenten optimaal te kunnen ontwikkelen.

In het verlengde daarvan geven Enthoven en collega's inzicht in de effecten van (de)centrale sturingsmechanismes op de honoursprogramma's, door aandacht te vragen voor *de betekenis en functie van een hogeschoolbreed intentioneel curriculum voor de ontwikkeling van faculteitsspecifieke honoursprogramma's*. Ze laten zien hoe (de)centrale sturing leidt tot herkenbare programma's, maar dat evenwel een pedagogisch-didactische visie op excellentie noodzakelijk lijkt.

De kenmerken van de programma's zelf via de percepties van de docenten die deze vorm hebben gegeven, staat centraal in het onderzoek van *Doppenberg, Griffioen en Oostdam*. Dit interviewonderzoek resulteert in *een typologie van excellentieprogramma's voor het hoger beroepsonderwijs*, en geeft daarmee ook handvatten voor het realiseren van variatie tussen nieuwe honoursprogramma's.

Het vierde artikel van 't Mannetje, Truijen en Gellevij heeft aandacht voor de leereffecten op reflectief vermogen in de student die deelgenomen heeft aan honours-onderwijs. Hun artikel is *een zoektocht naar de kenmerken van honoursonderwijs die reflectief leren in en de waardering van honoursonderwijs beïnvloeden*.

Het laatste artikel bediscussieert deze vier artikelen en reflecteert op de wegen die kunnen leiden naar *meer onderwijsexcellentie in het excellentieonderwijs*. Loyens en Rikers roepen op tot een stevigere visie op excellentie om zo studenten met verschillend talent goed onderwijs te kunnen bieden.

Dit themanummer wordt afgesloten met een bespreking van het boek *Talent Development in European Higher Education* van Wolfensbergen, waarmee Beishuizen de Europese dimensie toevoegt.

Alles bij elkaar biedt dit themanummer nieuwe inzichten in de vormgeving, aansturing en effecten van honoursonderwijs in Nederland en Vlaanderen.

Literatuur

- Floyd, D. L., & Holloway, A. (2006). Prioritizing Service to the Academically Talented: The Honors College. *New Directions for Community Colleges*, 136, 34-52.
- French, L. R., Walker, C. L., & Shore, B. M. (2011). Do Gifted Students Really Prefer to Work Alone? *Roeper Review*, 33(3), 145-159.
- Furtwengler, S. R. (2014). *Does achievement goal orientation predict participation in a post-secondary honors program*. Paper presented at the European Conference for Educational Research, Porto, Portugal.

- Furtwengler, S. R. (unpublished). A Brief History of Honors Education in U.S. Post-Secondary Institutions.
- Griffioen, D. M. E., Doppenberg, J. J., & Oostdam, R. J. (in review). Organisational influence on lecturers' perceptions and behaviour towards change in education.
- Griffioen, D. M. E., Doppenberg, J. J., & Oostdam, R. J. (Submitted). Are More Able Students Less Easy to Satisfy? The Influence of Ability, Educational Stimulation and Honours Programs on Student Satisfaction.
- Kazemier, E., Offringa, J., Eggens, L., & Wolfensberger, M. (2014). Motivatie, leerstrategieën en voorkeur voor doceerbenadering van honoursstudenten in het hbo. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 4(1), 106-123.
- Kiley, M., Moyes, T., & Clayton, P. (2009). 'To develop research skills': Honours programmes for the changing research agenda in Australian universities. *Innovation in Education and Teaching International*, 46(1), 15-25.
- Plucker, J. A., & Callahan, C. M. (2014). Research on Giftedness and Gifted Education: Status of the Field and Considerations for the Future. *Exceptional Children*, 80(4), 390-406.
- Pullen, A. G., Griffioen, D. M. E., Schoonenboom, J. I., de Koning, B. B., & Beishuizen, J. J. (in review). Students' Motivational Change during Collaborative Tasks: The influence of Cognitive Ability, Personality and Learning Environment.
- Renzulli, J. S. (1986). The three ring conception of giftedness: A developmental model for creative productivity. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Eds.), *Conceptions of giftedness* (pp. 53-92). New York: Cambridge University Press.
- Renzulli, J. S. (2011). Reexamining the Role of Gifted Education and Talent Development for the 21st Century: A Four Part Theoretical Approach. *Gifted Child Quarterly*, 56(3), 150-159.
- Rogers, K. B. (2007). Lessons Learned About Education the Gifted and the Talented: A Synthesis of the Research on Education Practice. *Gifted Child Quarterly*, 51(4), 382-396.
- Scager, K. (2013). *Hitting the High Notes. Challenge in teaching honors students*. (Ph.D), Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Scager, K., Akkerman, S. F., Keesen, F., Mainhard, T. M., Pilot, A., & Wubbels, T. (2012). Do honors students have more potential for excellence in their professional lives? *Higher Education*, 64, 19-39.
- Scager, K., Akkerman, S. F., Pilot, A., & Wubbels, T. (2014). Challenging high ability students. *Studies in higher education*, 39(4), 659-679.
- Ten Berge, H., & Van den Vaart, R. (2014). Honoursdidactiek in een leergang voor Honoursdocenten. *Tijdschrift voor Hoger Onderwijs*, 4(1), 37-51.
- Wolfensberger, M. V. C. (2012). *Teaching for Excellence. Honors Pedagogies Revealed*. (Ph.D), Universiteit Utrecht, Munster.
- Wolfensberger, M. V. C., De Jong, N., & Drayer, L. (2012). *Leren excelleren. excellentieprogramma's in het HBO: een overzicht*. Groningen: Lectoraat Excellentie in Hoger Onderwijs en Samenleving.